

Planeringsstrategi Kalix kommun

Uppdraget om planeringsstrategi

Denna planeringsstrategi är ett lagstadgat dokument som krävs enligt plan- och bygglagen för att en översiktsplan ska anses aktuell. Planeringsstrategin ska läsas i ljuset av att kommunfullmäktige redan givit uppdrag om upprättande av en ny översiktsplan.

Kommunfullmäktige ska enligt 3 kap. 23 § plan- och bygglagen (PBL) senast 24 månader efter ordinarie val, anta en planeringsstrategi. Där ska kommunen bland annat ta ställning till ändrade planeringsförutsättningar av betydelse för översiktsplanens aktualitet samt bedöma om planen fortsatt är aktuell i förhållande till kraven i 3 kap. 3 §, 4 § andra stycket punkt 1-2 samt 5 § PBL.

Processen för hur en planeringsstrategi tas fram är inte reglerad i PBL och kan därför anpassas till vilka behov kommunen har. I planeringsstrategin görs en bedömning av om planen uppfyller innehållskraven enligt 3 kap. 5 § PBL.

Av planeringsstrategin bör det framgå:

- **Påverkan av ändrade planeringsförutsättningar**, kommunen ska ta ställning till ändrade planeringsförutsättningar av betydelse för översiktsplanens aktualitet. Till sin hjälp har kommunen bland annat länsstyrelsens underlag till planeringsstrategin.
- **Ställningstagande till översiktsplanens aktualitet**, kommunen ska bedöma i vilken utsträckning översiktsplanen är aktuell i förhållande till vissa krav i plan- och bygglagen. Det är översiktsplanen i dess helhet, inklusive eventuella ändringar, som ska bedömas.
- **Inriktning för kommunens fortsatta arbete med översiktsplanering**, kommunen ska ange ställningstagande till den fortsatta översiktsplaneringen. Strategin i sig innebär dock ingen ändring av översiktsplanen utan ska enbart tala om vad kommunen ska fokusera på i översiktsplaneringen och om det finns delar av planen som behöver ändras.

Följande dokument utgör Kalix kommuns aktuella översiktsplan:

- Kalix kommuns översiktsplan (2009)
- FÖP Töre (2021)
- FÖP Kalix centrum (2012)
- FÖP Kalix centralortsområde (1997)

Ändrade planeringsförutsättningar och översiktsplanens aktualitet

I den kommuntäckande översiktsplanen från 2009 (ÖP 2009) bedöms följande områden fortfarande aktuella och relevanta för den fortsatta planeringen:

- Området på Rammelberget i anslutning till järnvägen strax norr om Kalix station (resecentrum) som tillkommit efter översiktsplanens antagande. Nya bostadsområden uppkommer naturligt i anslutning till nya resecentrum.
- Bostadsområdet för enfamiljshus i västra Djuptjärn är ett gammalt område som hängt med i den kommunala planeringen sedan 1970-talet. Planförslag för cirka 110 nya enfamiljshus har tidigare upprättats men aldrig genomförts.

- Många utpekade grönområden med betydelsefulla natur- och kulturvärden bedöms fortfarande aktuella och där bevarandeintresset fortsatt bör prioriteras.
- Kustnära järnväg.

Översiktsplanen för Kalix kommun från 2009 anses i övrigt inte vara aktuell. Ändrade planeringsförutsättningar har bland annat utgått från Länsstyrelsens underlag inför Kalix kommuns beslut om planeringsstrategi (9 september 2022). De övergripande skälen till bedömningen är främst:

- Ny strandskyddslag som trädde i kraft 1 juli 2009.
- Ny plan- och bygglag (2010:900) som trädde i kraft 2 maj 2011 vilken påverkar kommunens plan- och bygglovsverksamhet.
- I januari 2018 började ett nytt sjätte kapitel i miljöbalken (MB) att gälla.
- 1 augusti 2018 ändrades plan- och bygglagen (2010:900) 3 kap. 5 §. Syftet är att förbättra beredskapen i kommunerna för klimatförändringen.
- Frågor om jämställdhetsperspektiv och energiomställning (vindkraft, vätgas m.m.) saknas helt och bör behandlas i kommande översiktsplan.
- Frågor om klimatanpassning och kommunikationer behöver utvecklas i kommande översiktsplan.

I fördjupade översiktsplanen för Kalix centralortsområde från 1997 (FÖP 1997) bedöms följande områden fortfarande aktuella och relevanta för den fortsatta planeringen:

- Området för industrimark längs Anderstjärnsvägen strax norr om Kalix tätort. I FÖP 1997 redovisas ett område på totalt 150 hektar varav 90 hektar torr mark belägen +15 m ö.h. Inom del av området pågår en detaljplaneprocess som syftar till att genomföra intentionerna i FÖP 1997. Behov av ny industrimark finns då kommunen ser en ökad efterfrågan av planlagd industrimark från bland annat externa exploater. Området kan dock minskas något i omfattning vid Anderstjärn.
- Bostadsreservatet på Rammelberget strax norr om järnvägen har utpekats som ett framtida bostadsområde för flerfamiljshus. Det bedöms fortfarande aktuellt då nytt resecentrum vid järnvägen (Kalix station) numera finns anlagd strax söder om bostadsreservatet. Området kan minskas i omfattning och lokaliseras något västerut, närmare Vitvattensvägen.
- Tidigare utpekat område för enfamiljshus i västra Djuptjärn bedöms fortfarande aktuellt (se även ÖP 2009).
- Ett område på Näsbyn, strax öster om Björkforsvägen, som tidigare pekats ut som lämpligt för någon form av ändamål som har samband med fjärtrafiken på E4:an, exempelvis externhandel, under förutsättning att ändamålet inte inverkar negativt på service i Kalix centrum.
- Bostadsreservatet strax norr om Risön bedöms aktuellt men kan minskas i omfattning.
- Ett flertal utpekade bevarandeområden med hänsyn till ekologi, naturvård, friluftsliv/rekreation och kulturmiljöer bedöms fortfarande aktuella.

Den Fördjupade översiktsplanen för Kalix centralortsområde från 1997 anses i övrigt vara inaktuell. De övergripande skälen till bedömningen är följande:

- Ny strandskyddslag trädde i kraft 1 juli 2009.
- Ny plan- och bygglag (2010:900) trädde i kraft 2 maj 2011 vilken påverkar kommunens plan- och bygglovsverksamhet.
- Frågor som handlar om kommunikationer, trafik, begravnings- samt övrig information av statistisk karaktär bedöms helt inaktuell.

Dessutom kommer en översiktsplan eller ändring av en översiktsplan för en viss del av kommunen som har antagits före 1 januari 2004 att upphöra att gälla efter utgången av 2025.

Gällande kommunala planer och dokument

Nedan listas de planer och program som i dagsläget anses vara aktuella och relevanta för den fortsatta översiktsplaneringen i Kalix kommun.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-planen) från 2017

Sedan framtagandet av LIS-planen 2017 anser kommunen att inga nya planeringsföretagningar har tillkommit eller förändrats. Kommunen anser därav att LIS-planen fortfarande är aktuell för den fortsatta landsbygdsutvecklingen och att samtliga områden fortsatt är relevanta.

LIS-planen skapar möjligheter för en utveckling på landsbygden, i kommunens olika orter och byar. Syftet med att peka ut LIS-områden är att långsiktigt främja en positiv landsbygdsutveckling. Utgångspunkterna för urval och avgränsning för de utpekade LIS-områdena syftar till att skapa möjligheter för verksamheter och boende med vattennära lägen som långsiktigt bidrar till att stimulera den lokala och regionala utvecklingen. LIS-områdena möjliggör utveckling av landsbygden där attraktiva bostäder och anläggningar för friluftsliv och naturturism kan förläggas i direkt närhet till vatten och natur. Nya arbetstillfällen ger positiva effekter och gynnar inte minst den lokala servicen. Varje åtgärd som kan stärka kommunen och bidra till en ökad befolkning är mycket viktig.

En förutsättning är att strandskyddets syften fortfarande tillgodoses långsiktigt, det vill säga att livsmiljöer för djur och växter bevaras samt att allmänheten fortsatt har god tillgång till strandområden. En utveckling av LIS-områdena ska ske utan att strandskyddets syften, friluftslivet och att den biologiska mångfalden åsidosätts. En fri passage på ett tiotal meter ska finnas mellan strandlinjen och LIS-området för att allmänheten ska kunna passera samt för att inte påverka den biologiska mångfalden negativt.

Att ett område pekas ut som LIS-område i översiktsplanen innebär ingen automatisk rättighet eller skyldighet att bygga där. Däremot kan utpekandet av ett område som LIS-område användas som ett särskilt skäl vid sökandet av dispens från eller upphävande av strandskyddet. Dispens kan dock inte beviljas så att allmänhetens fria passage längs vattnet hindras, om det inte handlar om en byggnad eller anläggning som på grund av sin funktion måste ligga vid vattnet.

I takt med att befolkningen på landsbygden minskar ökar risken att befintlig service inte kommer att överleva. Med syfte att upprätthålla det utbud som finns ute i kommunens byar och ambition att återskapa redan befintligt utbud finns skäl att skapa attraktiv exploateringsmark. Ett strandnära läge anses i många fall som attraktivt och bedöms kunna öka möjligheterna att utveckla verksamheter och boenden på landsbygden. Servicefunktioner förutsätter att det finns ett boendeunderlag som ekonomiskt får det att gå runt.

I LIS-planen finns 40 områden utpekade som LIS-områden, dessa kommer på sikt att bidra till att stärka serviceunderlaget genom fler boende, flera verksamheter eller ett ökat turistunderlag. Landsbygdsutveckling inom Kalix kommun kan även innebära små åtgärder. Enstaka förtätning i en by kan göra stor skillnad och skapa ett tillskott av invånare som bidrar till att förbättra möjligheter för att hålla liv i bland annat affär, skolor samt infrastruktur.

Kalix kommun omfattas av geografiskt stora ytor för riksintresse för friluftsliv eftersom all mark söder om E4 omfattas av detta skydd. Detsamma gäller för Kalix älv. I stort sett alla LIS-områden i kommunen berörs av riksintressen för friluftsliv. De utpekade LIS-områdena bedöms inte påverka det allmänna friluftslivet negativt vid exploatering. Utveckling inom LIS-områden anses i stället kunna bidra till att tillgängliggöra det allmänna friluftslivet. Ytterligare bedömningar om att långsiktigt trygga allmänhetens tillgång till strandområden kan dock bli aktuell i kommande dispensprövning när åtgärden är känd.

I stort sett alla LIS-områden längs Kalix älvdal och tre öar i den yttre skärgården berörs av riksintresset för naturmiljövård. De fåtal LIS-områden som berör riksintresset naturvård bedöms, på en översiktlig nivå, inte påverka naturvärden negativt vid exploatering. Detta eftersom det sannolikt handlar om enstaka tillkommande byggnader och anläggningar. Ytterligare bedömningar kan dock bli aktuell i kommande dispensprövning när åtgärden är känd. För att tillgodose naturvärden är det vid en exploatering viktigt med en tillräckligt bred skyddszon av träd och annan vegetation längs stranden. Vad som är en tillräckligt bred skyddszon får avgöras i kommande dispensprövningar eller detaljplan då åtgärden är känd.

Nio LIS-områden i kommunen berörs av riksintresset rennärning. Dessa omfattar främst områden längs Kalix älv men även omkring Vitvattnet. Om alla dessa utpekade LIS-områden skulle exploateras kan de sammanräknade effekterna av dessa negativt påverka rennärningen. Dock anser kommunen att en utveckling av alla områden troligtvis inte kommer att ske och framför allt inte samtidigt och därav anses de utpekade områdena inte påtagligt skada rennärningens intressen. Vid en dispensprövning inom LIS-området som berör riksintresset för rennärning bör eventuellt ytterligare utredning genomföras.

Många av LIS-områdena är en utveckling av redan befintliga bebyggelseområden vilket innebär att oexploaterade områden inte behöver tas i anspråk i så stor utsträckning. En utveckling av redan befintliga områden innebär att landsbygden har möjlighet att utvecklas då nya attraktiva lägen möjliggörs. Ett minskat eller oförändrat befolkningsunderlag ger ökad risk för nedskärningar i privat och offentlig service och möjligheten att stärka upp befintliga serviceorter försämras. Det i sin tur ger sämre förutsättning att stimulera den lokala och regionala utvecklingen.

Samtliga utpekade LIS-områden inom Kalix kommun berör endast cirka 2,1 procent av kommunens totala strandsträcka. Det handlar i huvudsak om fler bostäder i strandområden som delvis redan är bebyggda samt utvecklingsmöjligheter för besöksnäring. Planens konsekvenser på strandskyddets syften bedöms vara små.

Fördjupad översiktsplan för Töre från 2021

Syftet med den fördjupade översiktsplanen för Töre är att tydliggöra kommunens avsikt att skapa förutsättningar för en hållbar utveckling i och omkring Töreområdet. Vidare är syftet med planen att utveckla och bevara Töreområdet som ett viktigt lokalt och regionalt område för främst rekreation, boende samt kommunikation.

Fördjupningen innehåller tydligt avgränsade ställningstaganden om bland annat bevarande och utveckling av kulturmiljön samt utveckling av den byggda miljön.

Fördjupningen är relativt nyligen antagen och anses aktuell i förhållande till kraven i 3 kap plan- och bygglagen. Den fördjupade översiktsplanen anses fortfarande aktuell och ska fortsatt utgöra en vägledande plan tillsammans med den nya kommande översiktsplanen.

Fördjupad översiktsplan för centrala Kalix från 2012

Syftet med den fördjupade översiktsplanen för centrala Kalix är att främst öka möjligheter för en utveckling av dels butikslägen, dels varierande boendeformer. Kommunen har dessutom starka ambitioner vad gäller att stärka de offentliga rummens roll i Kalix centrum, med utgångspunkt från människors behov, för att kunna skapa ett livaktigt och varierat stadsliv under dygnets alla timmar och som är attraktivt och tillgängligt för alla.

Den fördjupade översiktsplanen anses till stor del vara aktuell. Planen innehåller tydliga ställningstaganden om hur centrala Kalix ska bevaras och utvecklas. Dock har nya förutsättningar från det att planen antogs 2012 tillkommit, bland annat har frågor kring klimatpåverkan och klimatanpassning blivit en allt viktigare del i planeringen. Kommunen anser att den fördjupade översiktsplanen för centrala Kalix bör ses över och revideras framöver för att på så vis uppnå en kontinuerlig översiktsplanering som inkluderar de nya förutsättningarna som råder i både kommunen och i omvärlden.

Dessutom har resecentrum för järnvägen en annan lokalisering och bör inkluderas i den framtida revideringen av den fördjupade översiktsplanen för centrala Kalix.

Bostadsförsörjningsprogrammet från 2017

Syftet med bostadsförsörjningsprogrammet är att ta fram riktlinjer för kommunens bostadsförsörjning under perioden 2016-2030. Riktlinjerna ska innehålla konkreta mål och kunna användas som ett strategiskt verktyg vid såväl nybyggnation som utveckling av befintliga bostäder. Bostadsförsörjningsprogrammet och de övergripande bostadspolitiska målen samt riktlinjerna anses fortfarande vara aktuella och ska därav fortsatt utgöra ett underlag för den framtida planeringen.

Övriga planer och program som är aktuella och relevanta för den framtida översiktliga planeringen

- Utvecklingsplan för besöksnäringen 2019
- Avfallsplan 2021-2026
- VA-plan 2022
- Vindkraftsutredning 2009
- Havsplan 2018
- Lokal utvecklingsstrategi 2014-2020 (revideras under 2024–2025)
- Friluftspan 2019
- Gång- och cykelplan 2020-2030
- Trafikstrategi för Kalix kommun 2023.

Sammanfattning

Utgångspunkten för den fortsatta hanteringen av fördjupad översiktsplan för centrala Kalix från 2012 och fördjupad översiktsplan för Töre från 2021 är att dessa fortsatt ska utgöra fristående fördjupningar till den nya kommundäckande översiktsplanen samt att det tematiska LIS tillägget från 2017 ska fortsatt utgöra ett tematiskt tillägg till den nya översiktsplanen. Dessa ska även delvis arbetas in i en samlad digital redovisning av översiktsplanen. Resterande planer ska inarbetas i den nya översiktsplanen.

Pågående översiktsplanering

Framtagandet av en ny översiktsplan för Kalix kommun pågår utifrån beslut i kommunfullmäktige 19 juni 2017 § 99. Den nya översiktsplanen förväntas kunna antas omkring årsskiftet 2024/2025.

Översiktsplanen ska utformas för att vara en del av den digitala samhällsbyggnadsprocessen. Planens struktur och digitala plattform ska följa Boverkets ÖP-modell och underlätta för senare revideringar av översiktsplanen.

Översiktsplanen ska genom förnyade mål, riktlinjer och ökat kunskapsunderlag ge en tydligare vägledning för efterföljande planering och lagprovning. Översiktsplanens målbild ska stärkas och uppdateras med ledning från bland annat Agenda 2030, miljö kvalitetsmål och kommunala och regionala klimat- och hållbarhetsmål. Förståelsen och uppslutningen bakom planens inriktning ska förstärkas hos invånare och verksamheter i kommunen. Den nya översiktsplanen kommer även inkludera de planer och program som listas ovan som fortsatt är aktuella och relevanta.

Upprättad av

Anders Öqvist
Planingenjör/planansvarig

Maria Andersson
Samhällsplanerare